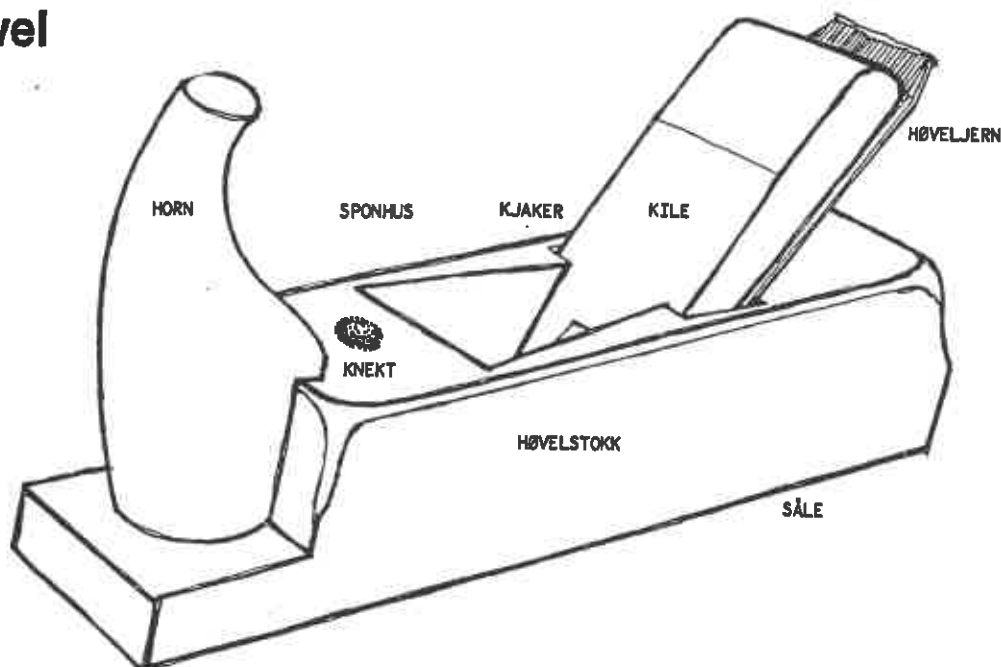

Høvel

VANLIG HØVEL (skjematisk)

Den vanlige *høvelen* har en rekke detaljer med delbetegnelser som er felles for mange andre høveltyper.

Høvelstokken er laget av et forholdsvis hardt treslag som bøk, eik eller bjørk. Årringene skal ideelt stå i rett vinkel med sålen.

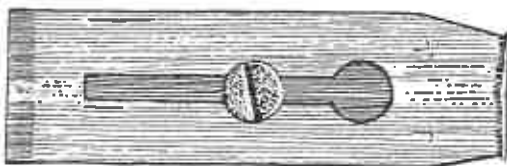
Sponhuset er åpningen midt på høvelstokken hvor høveljernet settes inn og hvor høvelsponen som skjæres fritt, kan komme opp.

Høveljernet festes til høvelstokken med en kile. Sideveggene i sponhuset kalles *kjaker*.

Undersiden av høvelstokken blir med tiden ofte slitt, eller for lav etter gjentatte avrettninger, og det blir ofte lagt på en såle av hardt treslag, f.eks. bøk eller pokkenholt.

Kjeften — sponhusets åpning mot sålen — slites også med tiden, og det blir satt inn en spuns for å gjøre den trangere eller mer presis i kantene.

Foran på høvelstokken er det et håndtak som kalles *hornet*. Bak hornet er det ofte en knekt — en bolt av jern eller en kraftig treplugg — til å slå på for å løsne kilen og høveljernet.

HØVELJERN MED KLAFF

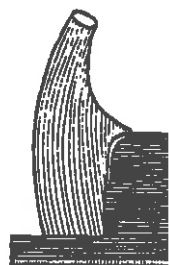
J.G. Oslo 14 cm

Høvelklaffen er en jernplate som festes oppå høveljernet. Den er buet og avflatet mot høveljernets egg. Klaffens oppgave er å brette sponen straks etter skjæringen. Derved hindrer man oppfylling av emnet ved flammeved eller motved. Jo nærmere eggen klaffen er stilt, jo finere arbeid gjør skjærejernet.

VANLIG SLE Skjematisk ca. 2

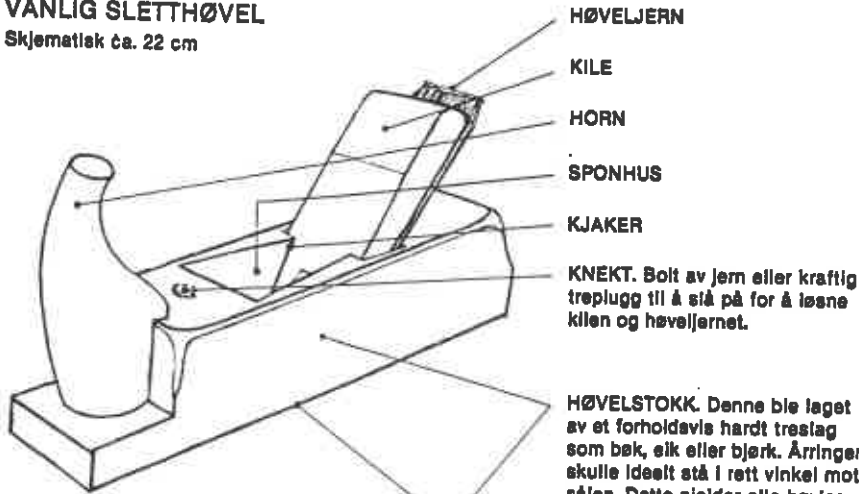
SNITT AV VA

Pusshøvelen som ble brukt ter. Den ble s tynn.

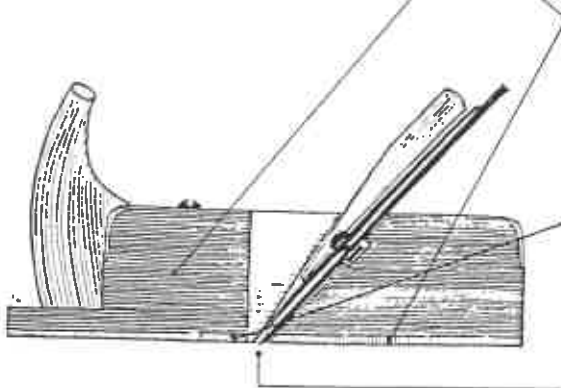
VANLIG SLETTHØVEL

Skjematisk ca. 22 cm

HØVELSTOKK. Denne ble laget av et forholdsvis hardt treslag som bøk, eik eller bjørk. Årringene skulle ideelt stå i rett vinkel mot sålen. Dette gjelder alle høvler.

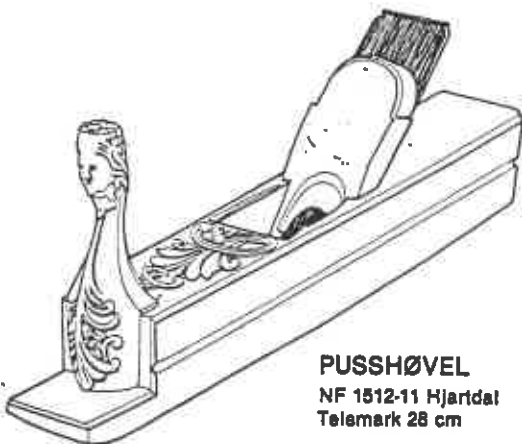
SNITT AV VANLIG SLETTHØVEL

SÅLE. Dersom undersiden av høvelen ble slitt eller ble for lav ved gjentatte avrettinger, ble det lagt på en såle som kunne være av bøk eller pokkenholt.

SPUNS. Dersom sponhuset ble slitt nederst, kunne man spunse sålen nærmest kjeften. Materialet var av hardt treslag.

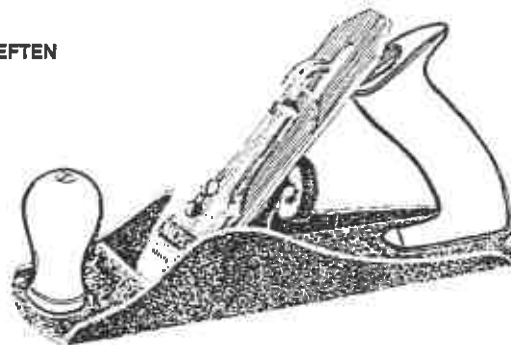
KJEFTEN

PUSSHØVEL

NF 1512-11 Hjaridal
Telemark 28 cm

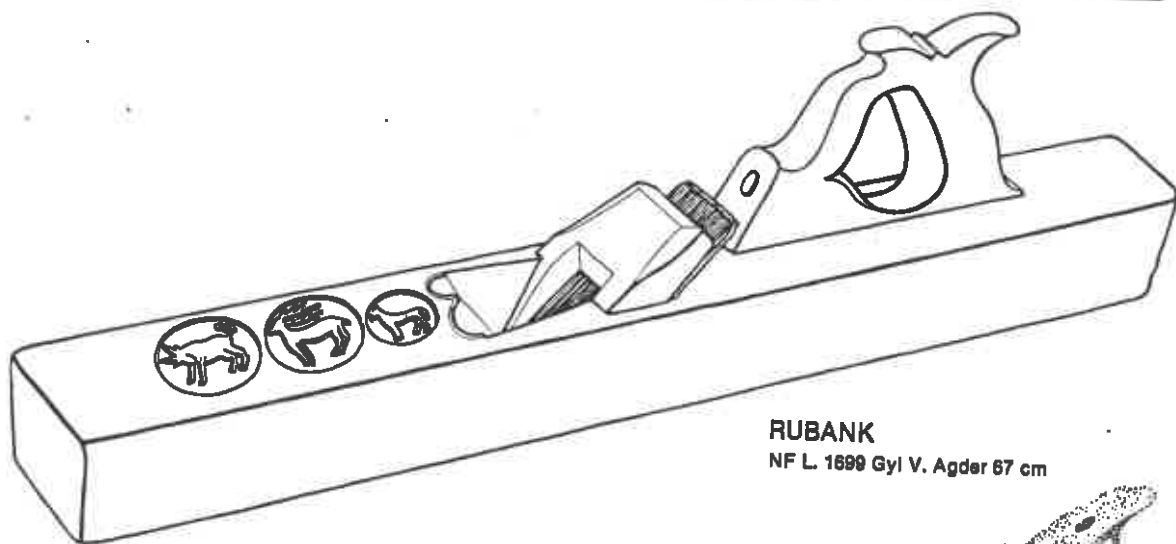
Pusshøvelen var som regel en vanlig sletthøvel som ble brukt til den siste finhøvlingen av flater. Den ble stilt slik at høvelsponen ble løvtynn.

PUSSHØVEL AV JERN

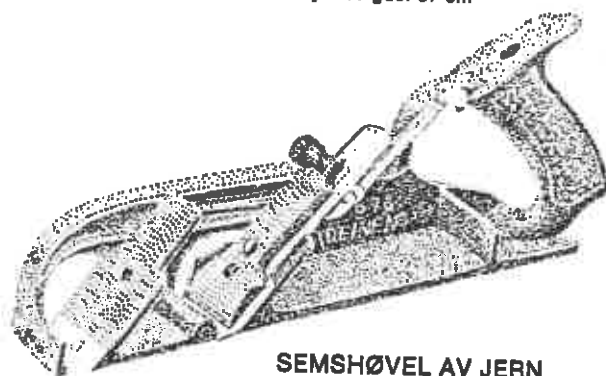
NF Snekkerverksted Oslo 25 cm

Jernhøvel med håndtak av tre. Sålen og sponåpningen ble ikke slitt på samme måten som en vanlig trehøvel. Den «sto» seg heller ikke, d.v.s. sålen forble stabil. Høvelen har skrue-mekanisme for justering av høveljernet. Den er tyngre i bruk på grunn av friksjonen mellom jern og tre. For å motvirke dette har enkelte høvler langsgående rifler på sålen.

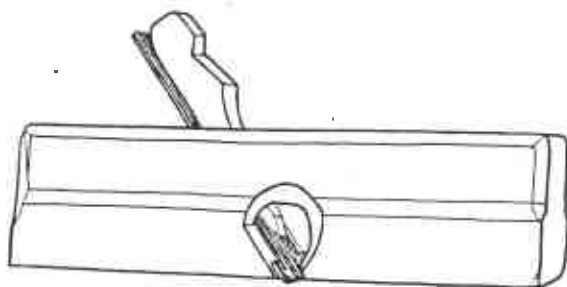
RUBANK
NF L. 1699 Gyl V. Agder 67 cm

Rubank er en forholdsvis tung langhøvel til store materialdimensjoner og til fuging av bord og planker ved sammenliming til plater. Høvelen er også kalt *fugehøvel*. Høvelen har et stort håndtak bak høveljernet, men ikke horn til å holde i foran — man holdt i selve høvelstokken.

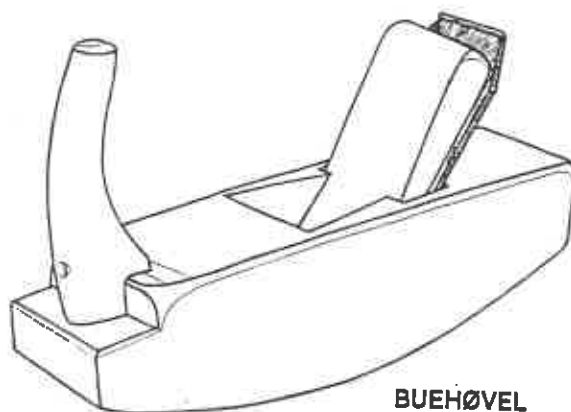
SEMSHØVEL AV JERN
NF Snekkerverksted Oslo 25 cm

Semshøvel med to anlegg for høveljernet. Det forreste anlegget brukes ved høvling inn mot hjørner. Ellers er bruken som for vanlig semshøvel.

SEMSHØVEL
NF L. 105 Hallingdal 22 cm

Semshøvelen kalles i mange sammenhenger også *fals*høvel. Høveljernet og høvelstokken har samme bredde. Jernet settes inn fra undersiden. Sponåpningen er ut mot høyre side, eller gjennomgående. Høvelen er forholdsvis smal: fra 15 til 30 mm, og ble brukt til høvling av fals, justering av fals og høvling inn mot kanter.

BUEHØVEL
NF 694-18 25 cm

Buehøvelen er til høvling av krumme eller buede flater.

DSS: Skipshøvel

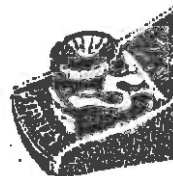

BUEHØVEL
Modellsekker. N

Buehøvel av jern
vekse stilling
aktig i ønske
føres langt m
er fast.

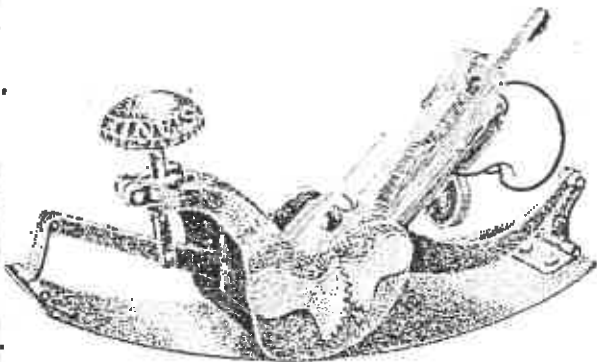

Oksehøvelen
brukt i bygnr
bord skal høv
klaff.

Modellsekker, Nc

Støthøvelen ha
regnet på høvl.
len på høvelje
høvler har ende
er jernet faset

BUEHØVEL AV JERN

Modellsnekker, Norsk Sjøfartsmuseum Oslo 25 cm

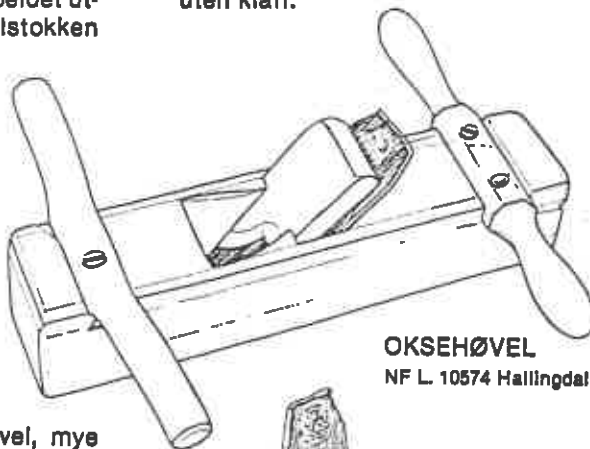
Buehøvel av jern kan skrur i konkave eller konvekse stillinger. Ved at høvelen kan stilles nøyaktig i ønsket form, oppnår man at arbeidet utføres langt mer nøyaktig enn når høvelstokken er fast.

SKRUBBHØVEL

NF L 1516 Grong 25,5 cm

Skrubbhøvelen kan ha avrundet såle, men som regel er sålen rett. Jernet er i begge tilfeller sterkt buet, slik at man kan grovhøvle med den. Høvlingen kan foregå på tvers av treet, for på denne måten å få bort store ujevnheter. Sponhuset og kjeften er store, og høvelen er uten klaff.

OKSEHØVEL

NF L 10574 Hallingdal 27 cm

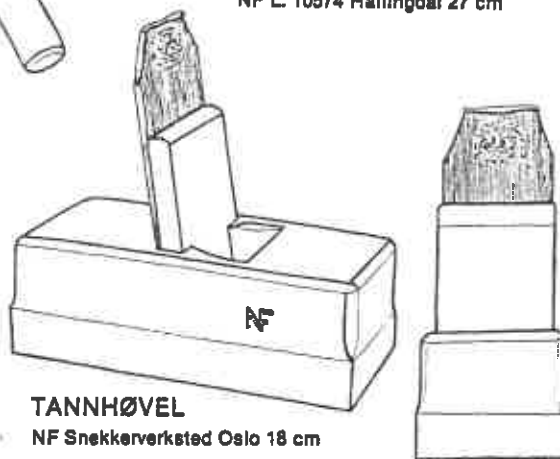
Oksehøvelen er en tomanns grovhøvel, mye brukt i bygningsnekring hvor store og lange bord skal høvles. Høvelen er som regel uten klaff.

STØTHØVEL AV JERN

Modellsnekker, Norsk Sjøfartsmuseum, Oslo 16 cm

Støthøvelen har en liten skjærevinkel og er beregnet på høvling av endevved. Høvlingsvinkelen på høveljernet er ca. 30°. Moderne jernhøvler har enda mindre høvlingsvinkel, og her er jernet faset på silpekanten på oversiden.

TANNHØVEL

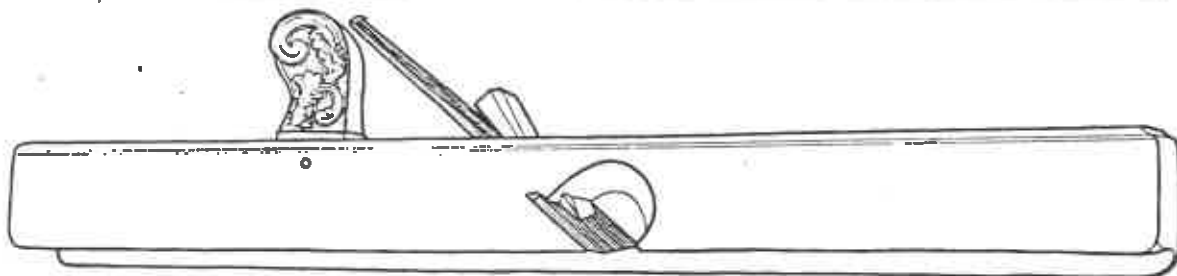
NF Snekkerverksted Oslo 18 cm

Tannhøvelen skiller seg fra andre høvler ved at jernet ikke skjærer, men skraper. Hovedoppgaven er å lage rifler i treet, slik at limet biter bedre, f.eks. ved finering og liming av særlig harde treslag. Høveljernet har en skjærevinkel på 80 til 90°. Riflingen er på framsiden av høveljernet.

cm

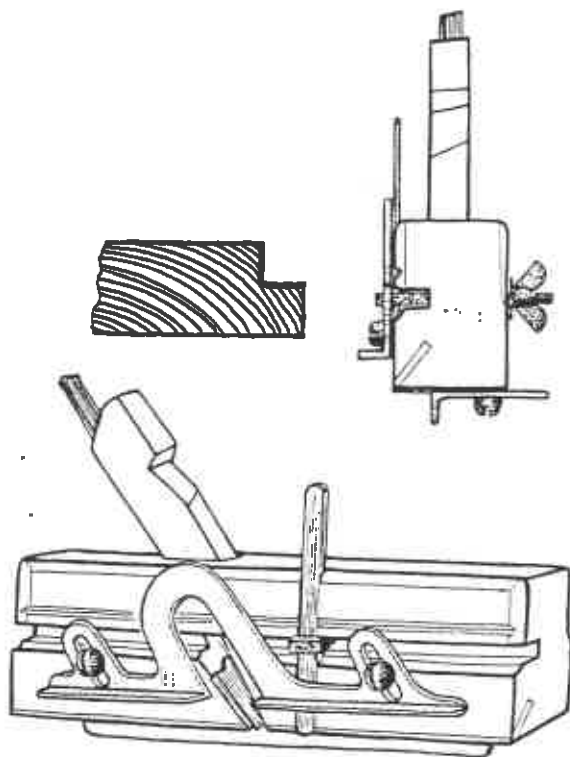
Det
tot
78-

cm
ler

FALSHØVEL

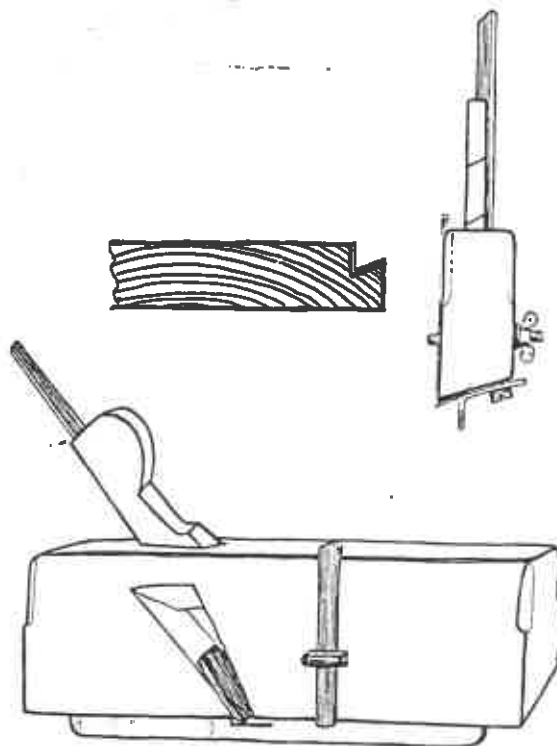
NF 667-10 Ø. Sildre Valdres 54 cm

Falshøvelen kan være lang eller kort. Denne er forholdsvis lang og ble brukt til paneler og dører med lange og rette flater. Den er ikke stillbar og gav bare en falsbredde.

FALSHØVEL

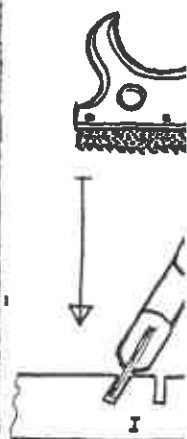
J.G. Oslo 24 cm

En *stillbar falskøvel* har regulering i side- og høyderetning. Foran høveljernet er det festet et stillbart rissejern eller «forskjær», som er viktig for å få en rett falskant. Høvelen ble brukt til høvling av langved og tverrved. En skråttstilt slittekannt er felt inn i høvelstokken.

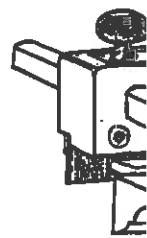
GRADHØVEL

J.G. Oslo 24 cm

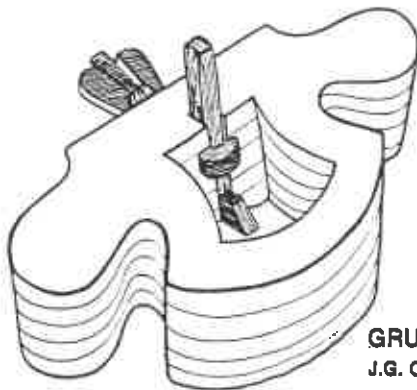
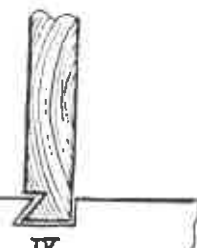
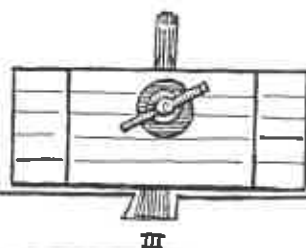
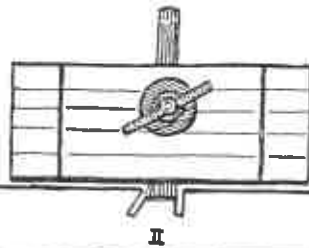
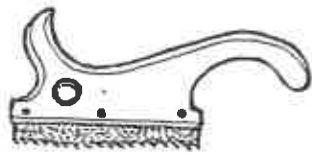
Gradhøvelen har samme utforming som falskøvelen, men mangler anlegg for å markere høyde. (I et gradet spor skal høyden variere i fram- og bakkant, slik at emnet kiler seg fast.) På gradhøvelen er sålen og høveljernet skråttstilte. Høvelen ble brukt i hyller og skillevegger som skulle felles inn i f.eks. skapets yttervegger. (Se *gradsag* s. 15.)

Grunnhøvelen høveljernet med skruer smalere eller Ved utspærger i møbler, har skåret to virket mellom gradhøvel s. beskrivelse.)

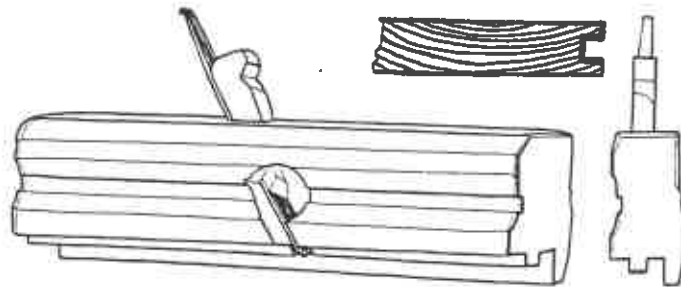
NOTHØVEL
J.G. Oslo 22 cm

GRUNNHØVEL
J.G. Oslo 23 cm

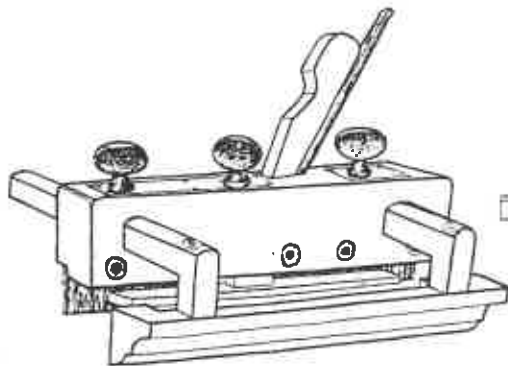
Grunnhøvelen har et stort, åpent sponhus med høveljernet festet til den ene sponhusveggen med skruemekanisme. Det kan skiftes ut hvis smalere eller bredere jern ønskes.

Ved utsparring av spor til hyller og skillevegger i møbler, brukes grunnhøvelen etter at man har skåret to parallelle snitt med gradsag. Trevirket mellom sagsnittene «høvles» bort. (Se gradhøvel s. 22 og gradsag s. 15 for nærmere beskrivelse.)

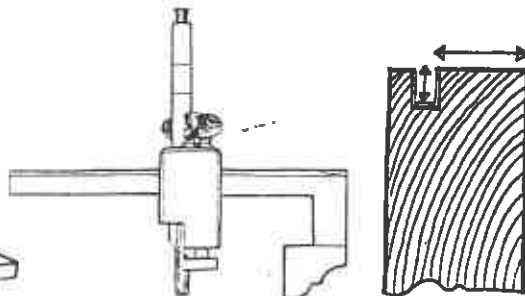

NOTHØVEL
NF 1553-21 Hol Hallingdal 27 cm

Nothøvelen har høveljernet som settes inn fra undersiden. Sponhuset er åpent mot høyre side eller gjennomgående (høvelstokken er som regel for smal til at sponhuset kan ha åpning på oversiden). Høvelen brukes til utsparring av et spor (not), f.eks. i dørers ramtre, i paneler med fylling og ramtre og i vanlig panel med not og fjær. Den avbildede høvelen er fast, dvs. at den ikke kan stilles i flere avstønder fra ytterkant.

NOTHØVEL
J.G. Oslo 22 cm

Stillbar nothøvel med strammeskruer på anlegget. Stillbart anlegg er en fordel hvis materialdimensjonene varierer sterkt. Man får dermed noten midt på emnets kantside.

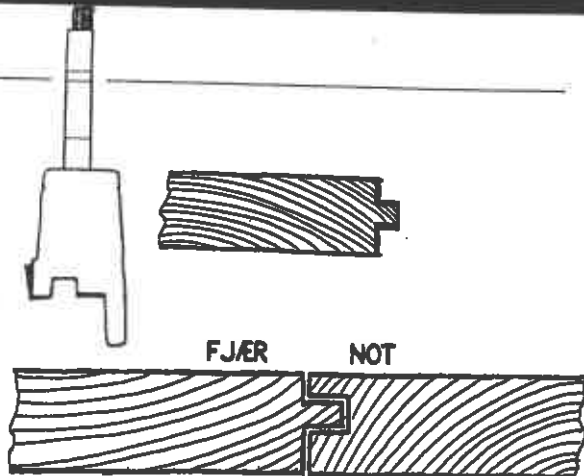
er
og
kke

er

als-
ere
re i
ast.)
ått-
veg-
ter-

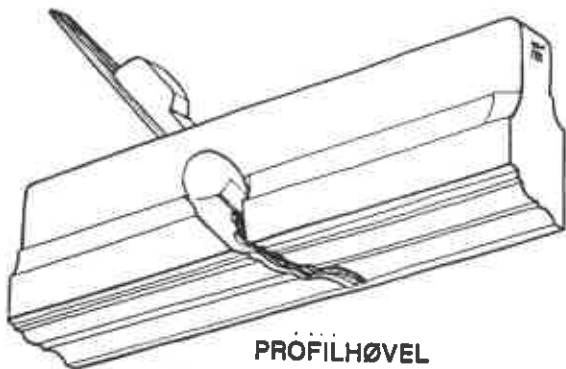

FJÆRHØVEL
NF 1959 Oslo 27 cm

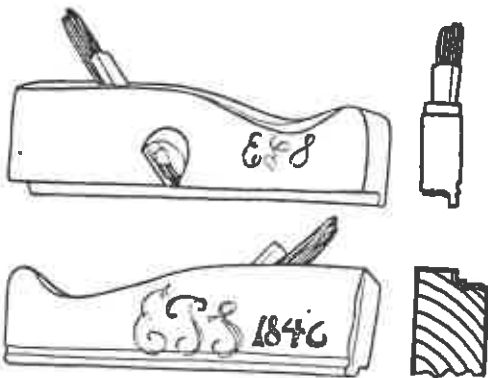
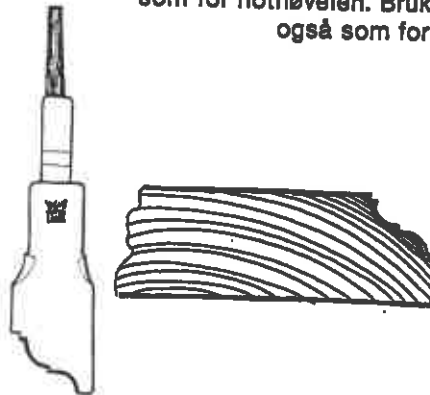

FJÆR NOT

Fjærhøvelen kan være fast eller stillbar. Denne er fast. Isetting av høveljern og sponhus skjer som for nothøvelen. Bruksområdet er også som for nothøvelen.

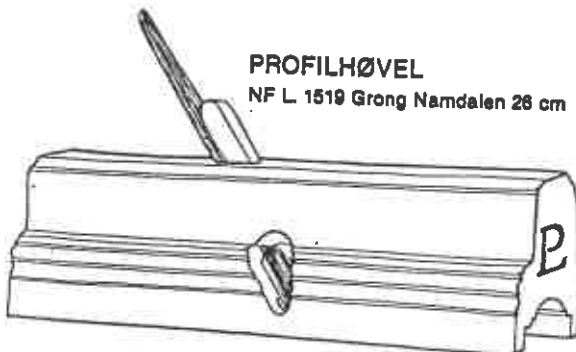

PROFILHØVEL
NF L 1938 Hol Hallingdal 28 cm

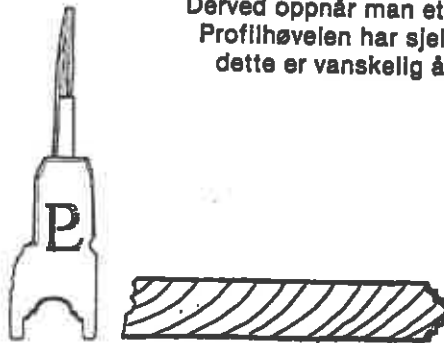

PROFILHØVEL
NF L 794 Østerdalen 12 cm

Profilhøvlene har ofte navn etter form og bruksområde, f.eks. *stafhøvel* (øverst) eller *karnishøvel* (nederst). En snekker kunne ha en rekke forskjellige profilhøvler. For å oppnå en bred profil kunne man bruke to høvler, en fra hver side av listen, eller man kunne sette sammen flere smale lister. En smal profillist har sponåpning på siden, eller åpningen var gjennomgående. Bredere høvler kan ha åpning i overkant, foran høveljernet. Høvelens såle har tilnærmet samme form som høveljernet. Derved oppnår man et renere snitt. Profilhøvelen har sjelden klaff, da dette er vanskelig å få tilpasset.

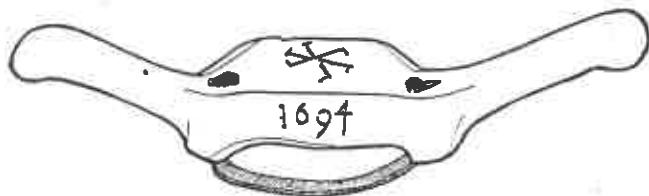

PROFILHØVEL
NF L 1519 Grong Namdalen 26 cm

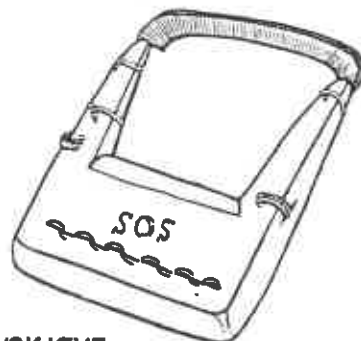

SPONS
Modellan

Sponskaver brukes til forskjellige former i bu. Sponskavere eller være med skjærefjern. En hver side for hender, eller eggen på skj. De mer med håndtak for t ut av sponsk

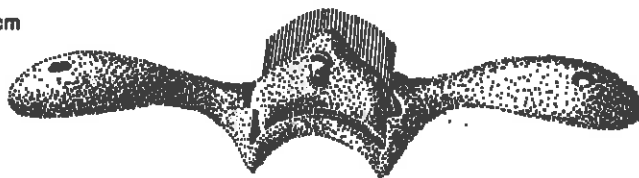
SPONSKAVER/SKJØVE
NF 282-09 Aal Hallingdal 24 cm

SPONSKAVER/SKJØVE
NF L. 2245 Hardanger 13 cm

SPONSKAVER AV JERN
Modell: snekker. Norsk Sjøfartsmuseum, Oslo 25 cm

SPONSKAVER AV JERN
Modell: snekker. Norsk Sjøfartsmuseum Oslo 25 cm

Sponskaver eller *skjøve* er et redskap som brukes til forskjellige arbeid hvor materialet skal formes i buer eller i uregelmessige former. Sponskaveren kan være rett på undersiden eller være med konkav eller konveks såle og skjærejern. Eldre skjøver kan ha håndtak ut til hver side for skjærejernet og ble holdt med to hender, eller ha håndtak for en hånd foran eggen på skjærejernet.

De mer moderne sponskaverne av jern har håndtak for to hender. Jernet kan stilles og tas ut av sponskaveren ved sliping (oppsetting).

ne
je
t e,
en.

og
ler
en
en
fre
m-
lar
en-
g l
ar
et.
tt.
Ja
et.